

HEVOSTAITOKOULUTUS – KUINKA IHMINEN OPPII?

Oppiminen on uusien tietojen tai taitojen tietoista tai tiedostamatonta omaksumista. Tiedämme jo paljon siitä, kuinka hevonen oppii. Enenevässä määrin tätä tietoa on hyödynnetty valistuneessa ratsastus- ja hevostaitokoulutuksessa. Kuinka paljon ratsastus- ja hevostaitokoulutuksissa on pohdittu sitä, mikä auttaa ihmistä oppimaan? Suomenhevosliiton varapuheenjohtaja, Jaana Strömberg pyysi minua kirjailemaan ylös ydinkohtia ihmisen oppimisesta hyväksi hevostaitokoulutukseksi ja ratsastajaksi. Pohdinnassani rajaan tarkastelun tarkoituksellisesti ihmisen tietoiseen, tavoitteelliseen oppimiseen oppimisen eri tasojen (ehdollistuminen, mallioppiminen, yritys-erehdys-oppiminen, tietoinen, tavoitteellinen oppiminen) tasapuolisen tarkastelun sijaan.

Omassa oppimiskäsityksessäni painottuu kognitiivis-konstruktivistinen oppimiskäsitys, jonka mukaan opittava tieto tai taito sisäistyy osaksi ihmisen aikaisempia tieto- ja taitorakenteita **aktiivisen prosessoinnin** (so. mielen sisäinen työ tai aktiivinen taitoharjoittelu) kautta. Oppiminen on siis tiedon tai taidon aktiivista rakennustyötä, ei passiivista vastaanottamista.

Oppimiseen vaikuttavat moninaiset tekijät. Luonnollisesti oppimiseen vaikuttavat **kouluttajaan liittyvät tekijät**: kouluttajan asiantuntemus, käsitys oppimisesta, innostavuus, esiintymis- ja vuorovaikutustaidot. Oppimiseen vaikuttavat **oppimistilanteeseen liittyvät tekijät**: oppimistilanteen ilmapiiri, vuorovaikutteisuus, kesto, rytmitys ja toiminnallisuus. Oppimiseen vaikuttavat myös **oppijan sisäiset tekijät**: aikaisempi tieto- ja taitotaso, oppimiseen liittyvät asenteet ja odotukset, motivaatio, tavoitteet, vireys- ja tunnetila. Seuraavassa tarkastelussa avaan hiukan näistä kahta jälkimmäistä, jotka jäävät koulutuksia suunniteltaessa usein liian vähäiselle huomiolle.

OPPIMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

1. Oppijan aikaisempi kokemus- ja tietopohja

Uuden tiedon tai taidon opettamisessa huomio tulee kiinnittää siihen, mitä yksilö jo tietää ja osaa, ja mitä hän on valmis ja halukas oppimaan. Uusi tieto tai taito opitaan oman pohdinnan, ymmärtämisen ja aikaisemman tietorakenteen uudelleenmuokkaamisen kautta. Oppimiseen vaikuttavat myös yksilön oppimisstrategiat ja omat oppimiseen ja itseensä liittyvät asenteet. Näin ollen oppijat ovat erilaisessa asemassa suhteessa opittavaan tietoon tai taitoon: jos tieto / taito on aikaisempia tieto- / taitorakenteita tukevaa ja täydentävää, on oppiminen helppoa. Jos aikaisemmat tieto- / taitorakenteet ovat heikot tai varsinkin jos ne ovat opittavan asian kanssa ristiriitaiset, on oppiminen vaikeampaa. Jos aikaisemmat oppimiskokemukset ovat kielteisesti sävyttyneitä, voi oppimiseen liittyä epäluuloisuutta tai vastarintaa.

2. Oppimistilanteen vuorovaikutteisuus ja reflektiivisyys

Kokemukseni hevos- ja ratsastuskoulutuksista on valitettavasti antanut minulle lukuisia esimerkkejä siitä, kuinka oppimistilanteesta tehdään ihmisen oppimista estävä tai vaikeuttava. Tämä liittyy hevosalan koulutuksissa edelleen vallalla olevaan käsitykseen oppimistilanteen yksisuuntaisuudesta ja autoritäärisyydestä, ts. ajatuksesta, jonka mukaan yhden asiasta tietävän oppi annetaan opettajalta oppijoille sellaisenaan, ilman ajatusta oppijan omasta pohdinnasta tai aikaisemmista tieto- ja taitorakenteista, saati oppimistilanteen vuorovaikutteisuudesta.

Vuorovaikutteisuus on tärkeä osa ihmisten oppimista. Vuorovaikutuksessa ihminen aina oppii uutta. Vuorovaikutuksen kautta ihminen tulee tietoiseksi erilaisista tavoista ajatella ja toimia. Näin ajateltuna jokainen koulutus on myös kouluttajalle itselleen mahdollisuus oppia uutta ja kehittää itseään kouluttajana.

Ratsastus- ja hevostaitokoulutuksissa vuorovaikutteisuus on erityisen tärkeätä monestakin näkökulmasta. Ensinnäkin opetettava taito, hevostaito, on vuorovaikutusta, eikä sitä näin ollen voi oppia ilman vuorovaikutusharjoittelua. Toisekseen hevostaitokoulutukseen hakeutuvilla harrastajilla on usein jo paljon olemassa olevaa tietoa, kokemusta ja näkemystä opittavasta asiasta. Oppijoilla on näin ollen paljon annettavaa vuorovaikutteiseen oppimistilanteeseen – jos tuota tietotaitoa vain osataan ja uskalletaan oppimistilanteessa hyödyntää.

Aikaisemmat erilaiset tieto- ja taitopohjat tuovat myös haasteita koulutukseen esimerkiksi oppimista vaikeuttavien asenteiden tai muutosvastarinnan muodossa. Totutun toimintatavan muuttaminen ("poisoppiminen") on ihmisellekin vaativaa. Myös sopivan haastetason löytäminen harjoitteisiin voi olla vaikeata, jos oppijoiden tieto- ja kokemustasot eroavat voimakkaasti toisistaan.

Oppimistilanteessa ihminen havainnoi ja arvioi omia tapojaan ajatella ja toimia, vertaa kuulemaansa aikaisempiin tieto- ja toimintamalleihinsa ja pohtii tarvetta muutokseen - eli reflektoi. Reflektiivisyydellä tarkoitetaan prosessia, jossa oppija mielensisäisesti käsittelee opittavia tietoja/taitoja ollen jatkuvassa vuorovaikutuksessa itsensä ja oppimisympäristönsä kanssa. Reflektio pitää sisällään myös omiin tunteisiin, asenteisiin ja arvoihin liittyviä sisältöjä. Jos reflektiivisyys oppimisessa jää puutteelliseksi, eli tieto-/taitoainesta ei riittävästi prosessoida ja suhteuteta aikaisempaan tieto/taitovarastoon, saattaa opittu tieto tai taito jäädä irralliseksi, jolloin sen sovellettavuusarvo on vähäinen. Näin siis esimerkiksi käy, jos koulutukseen osallistuva opettelee tehokkaalta vaikuttavan hevoskäsittelymenetelmän mekaanisesti, ilman omakohtaista pohdintaa tai oman hevostoimintansa arviointia. Tuolloin opittu taito ei useinkaan jää elämään omaan hevoskäsittelyyn, vaan korvautuu ajan kanssa aikaisemmillä toimintatavoilla.

3. Aktiivinen oppiminen (tekemällä oppiminen)

Aktiivinen (tekemällä) oppiminen on ihmiselle luontainen tapa oppia. Aristoteles sanoi: "Asiat, jotka on opittava tekemään, opitaan vain tekemällä niitä". Tekeminen auttaa ihmistä ylläpitämään vireystilaansa ja keskittymään. Tekemällä oppiminen koskettaa oppijaa monipuolisesti. Hän liikkuu, käyttää eri aisteja, kokee tunteita ja elämyksiä ja kykenee havainnoimaan omaa onnistumistaan.

Teoreettinen tietopohja on tekemällä oppimisessakin tärkeä osa koulutusta: se tukee toimintojen harjoittelua ja auttaa oman onnistumisen havainnoimisessa. Aktiivisessa oppimisessä kouluttajan rooli on olla ohjaaja, kannustaja ja rinnalla kulkija. Oppiminen on yhteistoiminnallista. Koulutuksen toimintaympäristö, rytmitys (esimerkiksi teorian ja käytännön vuorottelu sopivassa suhteessa) ja käytännön havainnollistaminen ovat oppimisen kannalta merkityksellisiä asioita. Koulutuksen ilmapiirillä on keskeinen merkitys. Hyväksyvässä, avoimen ihmettelevässä ilmapiirissä epäonnistuneenkin toiminnan havainnointi ja pohdinta on turvallista. Tämä voi tuoda oppijoille kullannarvoisia oivalluksia ja vahvistaa koko ryhmän oppimista.

Oppiminen ei pysähdy koulutustilanteeseen, vaan hyvän koulutuksen "kotiläksyksi" osallistuja saa harjoitteluohjeita ja uusia tavoitteita omaan hevostoimintaansa. Harjoittelun jatkaminen koulutuksen jälkeen vahvistaa oppimista – "Kertaus on opintojen äiti". Oppimiselle olisi eduksi, että omia kokemuksia ja havaintoja voisi jakaa vaikka harvakseltaan muiden samaa taitoa opettelevien kanssa.

4. Tunnetila ja oppimistilanteen ilmapiiri

Hevostaitokoulutuksissa korostetaan usein sitä, että oppiakseen uutta hevosen tulee olla rauhallinen ja sen viireystilan tulee olla oppimiselle otollinen. Sama pätee ihmiseen.

Ihmisen oppimiseen vaikuttavat oppimistilanteen ilmapiiri ja oppijan tunnetila oppimistilanteessa. Myönteinen, innostunut, mutta levollinen tunnetila auttaa uuden opettelussa. Stressaantunut, paineistunut tai hätäinen ihminen ei opi tehokkaasti. Oppimistilanteeseen liittyvä stressi ja jännitys voivat jopa siirtyä opittavaan asiaan siten, että opeteltua taitoa myöhemmin harjoiteltaessa ihminen stressaantuu ja jännittyy uudelleen. Tuolloin ihminen on oppinut yhdistämään kielteisen tunnetilan opeteltavaan asiaan. Kyseessä on yksinkertaisin oppimisen muoto, ehdollistuminen, jossa kahden erillisen asian (opeteltava taito ja paineistava, stressaava oppimistilanne) välille syntyy opittu yhteys. Ehdollistuminen on usein tiedostamatonta oppimista ja se voi edellä kuvatussa tilanteessa haitata tai hankaloittaa halutun oppimistuloksen saavuttamista.

Hyvä oppimisilmapiiri on kannustava, myönteinen ja innostava. Hyvä oppimistilanne on turvallinen, vapaasti ihmettelevä, erilaisia tieto- ja taitotaustoja arvostava. Turvallisessa ja myönteisessä oppimisilmapiirissä oppija uskaltautuu pohtimaan ja kokeilemaan asioita ja jakamaan oppimiskokemustaan kouluttajan ja toisten oppijoiden kanssa.

JOKAINEN RATSASTAJA KYKENE VARMASTI SAMAISTUMAAN TÄHÄN VALMENNETTAVAN TUNNETILAAN - ja kuvittelemaan, kuinka monin tavoin valmennukseen osallistuvan ihmisen tunnetila vaikuttaa RATSUKON oppimiseen... ☺

